

Asia: VN/17928/2024

Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Hallituksen esityksen tavoitteena on vahvistaa opettajien ja rehtoreiden toimivaltuuksia puuttua oppilaan oman puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttöön koulupäivän aikana. Oppituntien aikana puhelinten tai muiden mobiililaitteiden käyttö olisi pääsääntöisesti kielletty ja sallittu vain oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon. Vantaan kaupunki pitää esitettyä muutosta kannatettavana ja katsoo sen tuovan selkeyttä nykyiseen tilanteeseen. Myönteistä on, että esityksessä korostuvat pedagogiset perusteet, opettajan vahva pedagoginen harkinta sekä oppilaiden yksilölliset terveydelliset perusteet mobiililaitteen käytölle.

Vantaan kaupunki esittää, että kouluruokailu lisätään oppituntien lisäksi tilanteeksi, jossa kännykän tai muiden mobiililaitteiden käyttö olisi sallittu vain erityisin perustein. Perusopetuslain mukaan ruokailun on oltava ohjattu ja kuten hallituksen esityksen perusteluissa on tuotu esiin, kännykän käytön kieltäminen kouluruokailussa on koulujen järjestyssäännöissä jo nykyisin voimassa olevan lainsäädännön nojalla mahdollista. Ruokailutilanteen lisääminen oppituntien lisäksi tilanteeksi, jossa kännykän käyttö olisi sallittu vain erityisin perustein, selkeyttäisi ja yhdenmukaistaisi toimintatapoja sekä tukisi kouluruokailun ruokakasvatuksellisia ja yhteisöllisyyttä edistäviä tavoitteita.

Ehdotetun säännöksen sanamuodon mukaan luvan puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttöön henkilökohtaiseen terveydenhoitoon antaisi rehtori tai opettaja. Vantaan kaupunki katsoo, että hallituksen esityksessä on osittain hiukan epäselvästi todettu, milloin luvan voi antaa opettaja ja milloin rehtori ja milloin kyse on tosiasiallisesta hallintotoiminnasta, joka ei edellytä kirjauksia ja milloin ei. Vantaan kaupunki toteaa myös, että säännöskohtaisissa perusteluissa on edellä mainitun osalta osittain viitattu vain rehtoriin luvan antajana. Säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 31) todetaan, että ”vanhemmilta, erikoissairaanhoidosta ja kouluterveydenhuollosta saatujen lapsen sairautta ja sen vaatimia toimia koskevien tietojen perusteella rehtori voisi antaa esityksen mukaisen luvan oppilaan oman puhelimen tai muun mobiililaitteen käyttöön oppitunnilla”. Tarkoituksenmukaisinta olisi, että luvan voi ehdotetun säännöksen sanamuodon mukaisesti myöntää myös opettaja, ja tämä tulisi täsmentää perustelutekstissä.

Monet kännyköiden käytön mukanaan tuomista haasteista näkyvät koulun arjessa nimenomaan muualla kuin oppitunneilla. Esityksen mukaisesti muualla kuin oppitunnilla tapahtuvasta kännykän tai mobiililaitteen käytöstä sekä niiden säilytyksestä tulee määrätä järjestyssäännöillä tai

järjestysmääräyksillä. Jo nykyisin kännykän käyttöä koulupäivän aikana voidaan rajoittaa järjestyssäännöissä, ja myös Vantaalla on jo tehty tähän liittyen yhtenäinen ohjeistus kouluille. Esitys ei tältä osin tuo merkittävää muutosta, eikä esimerkiksi täydellinen puuttuminen kännykän käyttöön välitunneilla olisi jatkossakaan mahdollista. Vantaan kaupunki katsoo, että esitetty velvoite määrätä kännykän tai muiden mobiililaitteiden käytöstä järjestyssäännöissä on tarpeellinen ja lisää järjestyssääntöjen yhdenmukaisuutta ja tukee rajoittamisen tarkkarajaisuutta.

Järjestyssäännöt eivät voi olla perusoikeuksien vastaisia ja järjestyssääntöjen laatija on vastuussa siitä, etteivät määräykset ole ristiriidassa lainsäädännössä turvattujen oikeuksien kanssa. Vantaan kaupunki katsoo, että oppilaiden ja koulun henkilöstön tasa-arvoisen kohtelun sekä heidän oikeusturvansa kannalta on tärkeää, että kouluilla on mahdollisimman yhteneväiset ohjeet ja käytännöt, eikä järjestyssäännöissä rajoitettavien asioiden tulkintaa jätetä paikalliselle tasolle. Vantaan kaupunki näkisi tärkeäksi, että Opetushallitus laatisi opetuksen järjestäjiä varten järjestyssääntömallin ja selkeät linjaukset niistä asioista, joita kunta- ja koulukohtaisesti voidaan linjata, jotta paikalliset erityispiirteet voidaan kuitenkin järjestyssäännöissä huomioida.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Jo nykyisin voimassa olevan 36 d §:n mukaan rehtorilla tai koulun opettajalla on oikeus yhdessä tai erikseen ottaa haltuun esineitä tai aineita, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista. Esityksen mukaan rehtori tai koulun opettaja voisi ottaa haltuunsa myös oppilaan puhelimen tai muun mobiililaitteen, jos oppilas häiritsee opetusta tai oppimista. Vantaan kaupunki pitää ehdotusta kannatettavana ja tarpeellisena ja katsoo, että kännykän ja muiden mobiililaitteiden lisääminen säännökseen selkeyttää tilannetta koulun henkilöstölle, oppilaalle ja huoltajille ja näin ollen osaltaan turvaa myös perusoikeuksien toteutumista.

Mobiililaitteiden käyttöön puuttumiseen muualla kuin opetukseen liittyvissä tilanteissa ei esityksessä esitetä muutoksia, vaan järjestyssääntöjen rikkomiseen voidaan kouluissa puuttua perusopetuslaissa säädetyillä kasvatus- ja kurinpitokeinoilla. Kännykän häiritsevää käyttöä tapahtuu koulussa paljon nimenomaan muualla kuin opetustilanteissa. Perusoikeuksien rajoittaminen järjestyssäännöissä voi olla perusteltua tilanteissa, jossa tarkoituksena on turvata oppilaan itsensä tai toisten perusoikeuksia tai oikeutta turvalliseen oppimisympäristöön. Koska yksilön oikeuksiin voidaan puuttua vain rajoitetusti ja määräyksistä on selkeästi käytävä ilmi rajoituksen välttämättömyys muiden oikeuksien turvaamiseksi, on erittäin tärkeää, että järjestyssääntöjen laatimiseen kännykän ja muiden mobiililaitteiden käytön ja säilytyksen osalta tarjotaan kansallisesti yhtenäiset mallisäännöt ja ohjeistukset.

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

Vantaan kaupunki haluaa kiinnittää huomiota seuraaviin näkökulmiin:

- Kännykän käytön rajaaminen linkittyy vahvasti oppilaan perusoikeuksien turvaamiseen. Lain toimeenpanossa on huomioitava koulun johdon, opettajien ja muun henkilöstön tietoisuuden lisääminen oikeuksista ja velvollisuuksista sekä kurinpitokeinoista ja turvaamistoimista. Myös oppilaiden tietoisuutta omista oikeuksista tulee vahvistaa.

- Mobiililaitteet ja niiden koukuttavuus vaikuttavat merkittävästi lasten ja nuorten hyvinvointiin ja taidot rajata omaa mediankäyttöä sekä medialukutaito ovat tulevaisuudessa yhä tärkeämpiä hyvinvointitaitoja. Kännykän ja muiden mobiililaitteiden käytön rajoittamisen lisäksi kouluissa tulee

jatkossakin kiinnittää huomiota mediakasvatuksellisten näkökulmien huomioimiseen, jotta kännykän käytön rajaaminen opetustilanteissa ei rajoita oppilaiden oikeutta mediakasvatukseen.

- Nuorille kännykkä on tärkeä sosiaalisen vuorovaikutuksen kanava ja väline vertaissuhteiden ylläpitämiseen. Tämä on tärkeä ymmärtää ja kiinnittää erityistä huomiota oppilaiden osallisuuden vahvistaminen järjestyssääntöjen laadinnassa ja näihin liittyvissä ohjeistuksissa.

- Hallituksen esityksen perusteluissa keskitytään kuvaamaan puhelimen ja mobiililaitteen opetusta häiritsevää käyttöä ja sen seurauksia, mutta puhelimet ovat tuoneet koulujen arkeen myös monia kouluyhteisöön ja siellä tapahtuvaan vuorovaikutukseen vaikuttavia ilmiöitä. Etenkin yläkouluissa kännyköiden käyttö välitunneilla on muuttanut oppilaiden keskinäisen vuorovaikutuksen luonnetta. Kännykän välityksellä tapahtuu myös paljon loukkaavaa kohtelua ja kiusaamista. Vantaalla on oppilaiden ja koulun henkilöstön tukena neuvontapalvelu, johon tulleiden yhteydenottojen tilastointi osoittaa, että häiriköivien viestien ja uhkailun lisäksi kuvien ja videoiden luvaton jakaminen ovat oppilaiden useimmiten verkossa kohtaavia loukkaavia tilanteita. Koulun arjessa tämä näkyy esimerkiksi niin, että koulupäivän aikana tapahtuva kuvaaminen, ja videoiden käyttäminen kiusaamistarkoituksiin julkaisemalla niitä sosiaalisen median kanavissa, lisää tunnetta kouluyhteisön turvattomuudesta ja vaikuttaa konkreettisesti esimerkiksi oppilaiden halukkuuteen osallistua yhteisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin. Kun esityksen mukaisesti oppituntien ulkopuolella tapahtuvasta kännykän käytöstä säädetään järjestyssäännöissä, tähän tarvitaan kansallisesti selkeät yhtenäiset raamit, jotka auttavat tulkitsemaan myös yhteisöllisyyden näkökulmasta syntyviä turvattomuutta herättäviä tilanteita ja puuttumaan niihin.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykäläin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

Esityksessä ehdotetaan perusopetuslakia muutettavaksi siten, että aluehallintovirastot voisivat ottaa myös oma-aloitteisesti tutkittavaksi, onko perusopetuslaissa tarkoitettu opetus järjestetty lain mukaisesti. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset aluehallintovirastojen käytettävissä olevista sanktioista. Vantaan kaupunki pitää ehdotettuja muutoksia perusteltuina. Oma-aloitteinen valvonta olisi linjassa varhaiskasvatuksen laillisuusvalvontaa ohjaavien säädösten kanssa, turvaisi lasten oikeuksien toteutumista ja oikeusturvaa sekä lisäksi oppilaiden välistä yhdenvertaisuutta, kun valvonta ei olisi vain oppilaiden tai huoltajien oman aktiivisuuden ja kykyjen varassa (kantelujen tekeminen).

Vantaan kaupunki haluaa kuitenkin muistuttaa, että suomalaisen koulutuksen laadun varmistamisen ja kehittämisen ydin on jo pitkään pohjautunut luottamukseen sekä itsearviointiin. Vantaan kaupunki näkee riskinä sen, että laillisuusvalvonnan vahvistaminen aluehallintovirastojen toimivaltuuksia lisäämällä saattaa lisätä ylimääräistä hallinnollista työtä kouluissa ja opetuksen järjestäjien hallinnossa, mikä vie resurssia toiminnan kehittämisestä.

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

Vantaan kaupunki pitää myönteisenä, että liikunnallisen elämäntavan edistäminen kirjataan osaksi esi- ja perusopetuksen tavoitteita ja tulee näin otetuksi huomioon koulun toimintakulttuuria kehitettäessä.

Vantaan kaupunki painottaa, että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on syytä tehdä kirjaukset siitä, miten liikunnallisen elämäntavan tavoitteet tulee huomioida laaja-alaisissa tavoitteissa ja miten ne integroituvat eri oppiaineiden tavoitteiden sisältöihin.

Liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen tulee kirjata vahvemmin osaksi koulujen hyvinvointityötä. Se tulee ottaa yhdeksi keinoksi harjoittaa sosiaalisia taitoja ja kiusaamisen ennaltaehkäisyssä.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

Liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen liittyen Vantaan kaupunki tuo esiin seuraavat huomiot:

- Liikunnallisen elämäntavan tukemiseksi liikunta -oppiaineen sisältöjä tulee tarkastella siten, että opetuksen toimintakulttuuri muuttuu lajipainotteisuudesta yhä enemmän keskeisten liikunnallisten taitojen monipuoliseen harjoittamiseen ja siten toimintakyvyn ja liikunnallisen elämäntavan mahdollistamiseen.

- Opettajien täydennyskoulutukseen, erityisesti luokanopettajien osalta, tulee panostaa. Liikunnanopetukseen laatua –hanke tai vastaava tukisi opetuksen kehittymistä ja mahdollistaisi tavoitteiden saavuttamisen.

- Liikunnan arviointikriteereitä tulee täsmentää siten, että liikunnallisen elämäntapaan kasvamisen tavoitteet olisivat myös arvioinnin kohteena.

- Liikunnallista elämäntapaa edistävän toimintakulttuurin vahvistamisessa sidosryhmäyhteistyö on keskeisessä roolissa. Yhdenvertaisten liikkumisharrastuksen merkitys tulee kirjata keinoksi integraation lisääjänä ja segregaaation ennaltaehkäisijänä. Yhteistyön koordinoiminen on tärkeää sekä kaupungin kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalveluita tuottavien toimialojen kanssa, että kolmannen sektorin kanssa. Tämä edellyttää hallinnon asiantuntijatyötä ja kunnan vahvaa strategista ohjausta, mikä on syytä resurssoinnissa ottaa huomioon. Liikunnallisen elämäntavan edistäminen linkittyy vahvasti Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen matalan kynnyksen harrastustoimintaan. Harrastuksen Suomen mallin rahoitusta tulee kehittää niin, että se tukee liikunnallista elämäntapaa edistävän toimintakulttuurin rakentamista kouluissa ja mahdollistaisi jatkossa myös koulupäivän aikaisten liikuntaharrastusten järjestämisen.

- Esimerkiksi hankerahoituksen turvin tulee olla mahdollista pilotoida erilaisia matalan kynnyksen urheiluseuratoiminnan malleja oppilaitosten ja kolmannen sektorin, kuten esimerkiksi urheiluseurojen kanssa.

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

-

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[Tiivistelmä lausunnosta_Vantaan kaupunki.pdf](#)

Markkanen Eeva-Liisa
Vantaan kaupunki - Perusopetus